

Briuselis, 2012 11 15
COM(2012) 663 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Postūmis energijos vidaus rinkai

{SWD(2012) 367 final}
{SWD(2012) 368 final}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Postūmis energijos vidaus rinkai

1. IŽANGA

Europos Sąjungai reikia tokios energijos vidaus rinkos, kuri būtų konkurencinė, integruota, sklandžiai veikianti ir tinkama platforma elektros energijai ir dujoms perduoti ten, kur jų reikia. Spręsdama europinius energetikos ir klimato uždavinius ir siekdama ne per brangaus ir patikimo energijos tiekimo namų ūkiams ir įmonėms, ES privalo užtikrinti, kad Europos energijos vidaus rinka pajėgtų veikti veiksmingai ir lanksčiai. Nepaisant ryškos pastarųjų metų pažangos tobulinant energijos rinkos veikimo būdą, reikia nuveikti daugiau integruojant rinkas, gerinant konkurenciją ir sprendžiant naujus uždavinius. Kaip pabrėžta Komisijos „Energetikos veiksmų plane iki 2050 m.“,¹ norint pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir išlaikyti saugų tiekimą mažiausia įmanoma kaina būtina visiškai integruoti Europos energijos tinklus bei sistemas ir toliau atverti energijos rinkas.

Iš esmės nepakeitus energijos rinkos veikimo būdo, tektų naudotis mažiau patikima ir brangesne Europos energetikos sistema, ES konkurencingumas ir gerovė mažėtų, o priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas lėtėtų. Norėdami tokią tendenciją pakeisti, turime skubiai investuoti į gamybos, perdavimo, skirstymo ir saugojimo infrastruktūras. Veikiančias energetikos sistemas reikia modernizuoti; apskaičiuota, kad tai kainuotų trilijoną eurų². Mums taip pat reikia skatinti daugiau naudojimo efektyvumo priemonių, palaikyti sąžiningą konkurenciją ir sudaryti vartotojams sąlygas būti aktyviems ir naudotis visomis savo teisėmis ir pasirinkimo galimybėmis.

Todėl Europos valstybių ir vyriausybių vadovai nustatė aiškų terminą – 2014 m. baigti kurti energijos vidaus rinką. Energijos vidaus rinka nėra savitikslių. Ji yra pagrindinė priemonė įgyvendinant tai, ko labiausiai siekia ES piliečiai: ekonominio augimo, darbo vietų, saugaus pagrindinių poreikio patenkinimo įperkamomis ir konkurencingomis kainomis, tvaraus ribotų išteklių naudojimo.

Iki 2014 m. turi būti visiškai įgyvendinti galiojantys teisės aktai – turi būti ES lygmeniu įgyvendintos pagrindinės techninės taisyklės, reguliavimo įstaigoms turi būti suteikti būtinos priemonės bei ištekliai, kad jos galėtų veiksmingai užtikrinti teisės aktų vykdymą. Turi būti sukurtos ir veikti tarptautinės dujų ir elektros energijos rinkos visoje ES, o planų baigti kurti ES tinklus, juos modernizuoti ir pritaikyti veikti išmaniai įgyvendinimas turi būti įsibėgėjęs. Tik visa tai įvykdžius vartotojai pradės jį visą energijos vidaus rinkos teikiamą naudą.

Šios dienos tempais ES iki termino nespės. Valstybės narės ne tik per lėtai pritaiko nacionalinę teisės aktus ir per lėtai sudaro sąlygas visiškai konkurencijai rinkose, kuriose galėtų aktyviai dalyvauti vartotojai – joms reikia atsiplešti nuo į šalies vidų orientuotų ar

¹ COM(2011) 885.

² COM(2011) 658 final.

nacionaliniais sumetimais pagrįstų politikos sprendimų. Šios tendencijos energijos vidaus rinkai trukdo duoti rezultatų. Jos gali net sumenkinti tai, ko pasiekėme kurdami energijos vidaus rinką. Valstybių narių energetikos politikoms suteikiant panašią kryptį ir kuriant veiksmingas bei saugias energetikos sistemas, kurios nesiribotų valstybių sienomis, neabejotinai išryškėtų pridėtinė vertė.

Šiame komunikate dar kartą nurodomi Europos energijos rinkų integravimo privalumai ir būdai, kaip užtikrinti, kad rinka kaip įmanoma greičiau išnaudotų potencialą ir patenkintų ES piliečių ir įmonių poreikius bei lūkesčius. Kadangi ši iniciatyva tokia svarbi integruojant bendrąją rinką, ji buvo nurodyta tarp 12 Komisijos komunikato „II bendrosios rinkos aktas. Drauge už naująjį augimą“³ prioritetinių veiksmų.

2. ATVIRŲ, INTEGRUOTŲ IR LANKSČIŲ ENERGIJOS RINKŲ NAUDA

Nacionalinis vyriausybės, įmonės ir asmenis turėtų patenkinti bendrosios rinkos siūlomi geriausi kainos variantai. Šiuo metu taip nėra. Elektros energijos gamybos rinka dar labai koncentruota. Aštuoniose valstybėse narėse daugiau kaip 80 % energijos gamybos kontroliuoja tradiciniai operatoriai. Sklandžiai veikiančioje energijos rinkoje (geriausiu atveju – sprendžiančioje išorės sąnaudų problematiką) investicijas į gamybą rinkos argumentai turėtų skatinti labiau negu subsidijos. Energijos rinkos apskritai laikomos neskaidriomis arba nepakankamai atviromis naujiems dalyviams, įskaitant tuos, kurie teikia paslaugas naudodamiesi paklausos priemonėmis. Ekonomiškai racionalios investicijos į energijos naudojimo efektyvumą nevykdomos arba vykdomos nepakankamai. Vartotojų pasitenkinimas menkas net ir tose valstybėse narėse, kuriose energijos rinkos ganėtinai konkurencinės.

Vis dėlto energijos vidaus rinka jau atnešė nepaneigiamos naudos, o jos potencialūs laimėjimai yra patrauklesni nei kada nors anksčiau.

2.1. Pasiekta daug

Vartotojams suteikta daugiau pasirinkimo ir lankstumo

Bent 14 Europos elektros energijos ir (arba) dujų bendrovių veikia daugiau nei vienoje valstybėje narėje, o dvidešimtyje valstybių narių yra daugiau nei po tris pagrindinius elektros energijos tiekėjus⁴. Dviejuose trečdaliuose valstybių narių iš kelių tiekėjų gali rinktis net namų ūkiai ir smulkieji verslininkai.

Kainos palyginimo priemonės vartotojams padėjo rasti geresnius variantus. Sužinojus, kiek gali būti laimėta pakeitus tiekėjus, keliose valstybėse narėse (nuo Švedijos iki Jungtinės Karalystės, Airijos, Belgijos ar Čekijos) tiekėjai buvo keičiami gana intensyviai⁵.

Konkurencingesnės kainos

³ COM(2012) 573 final.

⁴ Taip pat žr. 12 lentelę Tarnybų darbiniam dokumente „Energijos rinkos Europos Sąjungoje 2011 m.“ (toliau – TDD1).

⁵ Vartotojų rinkų suvestinė, Europos Komisija, DG SANCO, http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/cms7_en.htm, „Europos Sąjungos mažmeninėse elektros energijos rinkose vartotojams sudaromo sąlygos“, Europos Komisijos užsakytas tyrimas, DG SANCO, 2010 m. („Mažmeninių elektros energijos rinkų tyrimas“). http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/market_studies/docs/retail_electricity_full_study_en.pdf.

Rinkos atvėrimas, išaugusi tarptautinė prekyba ir rinkos integracija⁶, stipresnė konkurencija (kuriuos visus palaiko ES teisinė bazė ir priverstinis konkurencijos bei valstybės pagalbos taisyklių vykdymo užtikrinimas) stabdo energijos kainų augimą⁷, padeda išlaikyti gamybos sektoriaus darbo vietas Europos Sąjungoje ir neša naudą visiems vartotojams.

Tačiau mokėdami energijos sąskaitas vartotojai turi padengti ne tik energijos sąnaudas, todėl šis kainos poveikis nėra toks ryškus. Perdavimo ir skirstomųjų tinklų rinkliavos, taip pat mokesčiai ir kitos apmokestinimo priemonės sudaro nemažą visos sąskaitos dalį.⁸ Tie mokesčiai, rinkliavos ir kitos apmokestinimo priemonės nevisad vienodai paskirstomos visoms vartotojų grupėms – jie ypač padidina namų ūkių sąskaitas. Tie mokesčiai ir rinkliavos nustatomi valstybių narių lygmeniu ir reguliuojami pagal nacionalinę politiką.⁹ Kai kuriose valstybėse narėse mokesčiai ir rinkliavos sudaro maždaug 50 % galutinės energijos sąskaitos.¹⁰ ES-15 mokesčių dalis galutinėse šalies vartotojų sąskaitose išaugo vidutiniškai nuo 22% 1998 m. iki 28% 2010 m.¹¹

Likvidesnės ir skaidresnės didmeninės rinkos

Susiejus valstybių narių rinkas,¹² elektros energijos biržose palaipsniui gerėjo likvidumas ir skaidrumas. Rinkų susiejimo praktika vis labiau plito iš šiaurės vakarinių į kitus ES regionus. Šiuo metu taip susietos 17 valstybių narių. Prie vidaus elektros energijos rinkos kūrimo prisidėjo ir Visos salos rinkos sukūrimas Airijoje 2007 m. Ši raida lėmė didesnę tarptautinę prekybą ir spartesnę kainų panašėjimą.¹³ Didėja ir skaidrumas, ir viena to priežasčių – 2011 m. priimtas Reglamentas dėl didmeninių energijos kainų skaidrumo ir sąžiningumo.¹⁴

Augo dujų bendrovių tarpusavio prekybos apimtis ir didžiulį įspūdį daro nuo 2003 m. iki 2011 m. dešimteriopai išaugusios dujų prekybos platformos (dujų centrai). Sudarius sąlygas dujų bendrovių konkurencijai, gerokai daugiau naudos pasiekė ES rinkos, kur yra likvidūs dujų centrai, įskaitant pasaulines suskystintųjų gamtinių dujų rinkas, kurias paveikia tai, kad vyksta anapus ES, pavyzdžiui, vadinamoji „skalūninių dujų revoliucija“ Jungtinėse Valstijose.

⁶ Žr. TDD1, p. 47.

⁷ Pastaraisiais metais pirminėms energijos žaliavų kainoms kasmet augant (žalios naftos – 14 %, dujų – beveik 10 % ir anglies – 8 %), mažmeninės elektros energijos kainos Europos Sąjungoje išaugo žymiai mažiau – 3,4 %. Žr. TDD1 29 pav.

⁸ Pavyzdžiui, mokesčiai, kuriais, *inter alia*, padengiamas išorinis energijos naudojimo poveikis aplinkai, kaip rekomenduojama 2011 m. ir 2012 m. Komisijos metinėse augimo apžvalgose (COM (2011) 11 final, COM (2011) 815 final) ir Europos Vadovų Tarybos išvadose (EUCO 10/1/11 REV1), kuriose siekiama mokesčių naštą perkelti nuo darbo prie, *inter alia*, vartojimo ir aplinkos taršos, deramai atsižvelgiant į ES pramonės konkurencingumą ir vartotojų kainas. Juos taip pat galima naudoti įplaukoms padidinti.

⁹ Išsamiau apie šiuose elementus atskirose valstybėse narėse žr. TDD1 3 dalį.

¹⁰ Žr. TDD1, 2 dalies 33 pav.

¹¹ Žr. tyrimą „Kainų kaita ES mažmeninėse elektros energijos ir dujų rinkose 1998–2011 m.“, p. 2 http://ec.europa.eu/energy/observatory/electricity/doc/analysis_retail.pdf. Tačiau vidutinė aplinkos mokesčių dalis visose mokėtinėse įplaukose Europos Sąjungoje mažėja. „Apmokestinimo tendencijos Europos Sąjungoje“, Europos Sąjunga 2011 m.: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-11-001/EN/KS-DU-11-001-EN.PDF

¹² Rinkų susiejimas pagerina jungčių pajėgumus ir užtikrina, kad automatiškai siejant pirkėjus ir pardavėjus skirtingose sienos pusėse energija būtų tiekiama iš teritorijų, kur ji pigi, į teritorijas, kuri ji brangi.

¹³ Komisija nepraranda budrumo siekdama užtikrinti, kad vykdytų būtiną bendradarbiavimą rinkos susiejimo projektuose ir energijos biržose nebūtų imtasi konkurencijai žalingų veiksmų.

¹⁴ OL L 326, 2011 12 8, p. 1.

Stulbina ryškus teigiamo to proceso poveikio didmeninėms dujų kainoms likvidžiose ir konkurencinėse ES rinkose kontrastas su nelikvidžiomis ir nekonkurencinėmis rinkomis.¹⁵

Saugesnis tiekimas

ES padidėjus didmeninių rinkų likvidumui, išaugo ir tiekimo saugumas. Dujų sektoriuje nuo 2000 m. iki 2010 m. didelius dujų kiekius Europai tiekiančių šalių skaičius išaugo nuo 14 iki 23. Koks svarbus tiekimo saugumas, matyti iš 2012 m. vasario pradžios įvykių, kai vienu metu itin šaltą žiemą ypač išaugo dujų ir elektros energijos paklausa ir sumažėjo dujų importas. Artimiausio laikotarpio kainų signalai įvairiuose dujų centruose ir energijos biržose vakarinėje ES dalyje pritraukė dujas ten, kur jų labiausiai reikėjo, ir užtikrino, kad būtų atitinkamai pritaikytas visas turimas elektros energijos gamybos pajėgumas nepaveikiant energijos tiekimo galutiniais vartotojams.

Didesnis koordinavimas ir skaidrumas santykiuose su trečiosiomis šalimis

ES ir jos valstybės narės pripažino, kad reikia daugiau nuveikti siekiant koordinuoti išorės santykius energetikos klausimais¹⁶, ypač santykius su šalimis gamintojomis, tranzitinėmis šalimis ir šalimis vartotojomis.¹⁷ Tai suteikia Europos Sąjungai didesnio svorio su energetika susijusiuose santykiuose.

ES iniciatyva ES energijos vidaus rinkos taisyklių taikymo naudą pajuto Vakarų Balkanų ir kaimyninės valstybės, ypač taikant Energijos bendrijos steigimo susitarimą¹⁸. Energijos bendrija gali ir turi plėstis toliau, kad atsirastų nuolat auganti ir ES teritorija neapsiribojanti energijos rinka. Energijos prekyba sklandžiai veikiančiose rinkose yra išties naudinga Europos Sąjungai, Energijos bendrijai ir kitoms kaimyninėms valstybėms. Tos rinkos kuria vertę tiek importuojančioms, tiek eksportuojančioms valstybėms ir sudaro sąlygas papildomais būdais naudoti gamtos išteklius skirtinguose regionuose. ES padeda Energijos bendrijos valstybėms ir jas remia, kad pastarosios galėtų spręsti kylančius uždavinius taikydamos energijos vidaus rinkos taisykles.

Su Viduržemio jūros pietų pakrantės valstybėmis apibrėžiant bendrus reguliavimo geriausią praktiką ir techninius standartus pagal energijos vidaus rinkos principus, pasiekta didelių patobulinimų ir pagerintos sąlygos į energijos vidaus rinką įsileisti didelius energijos iš atsinaujinančių išteklių srautus ir vykdyti jungtinius infrastruktūros projektus pagal Europos kaimynystės politiką.

2.2. Pasiiekti galima dar daugiau

Naudos gauta ir kitose srityse, kur vykdomų rezultatai turėtų išryškėti netrukus.

Vartotojai labiau gali kontroliuoti savo išlaidas energijai

¹⁵ Žr. TTD1 1 žemėlapi, p. 31.

¹⁶ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 994/2012/ES, kuriuo nustatomas keitimosi informacija apie tarpvyriausybinius valstybių narių ir trečiųjų šalių energetikos susitarimus mechanizmas OL L 299, 2012 10 27, p. 13. Taip pat žr. COM(2012) 218 final

¹⁷ Europos nacionalinės reguliavimo įstaigos koordinuoja darbą tarptautinių klausimų srityje per Europos energetikos reguliavimo institucijų tarybą (CEER).

¹⁸ Pasirašyta 2005 m.; jos narės – Vakarų Balkanų valstybės, Ukraina ir Moldova, stebėtojos – Norvegija, Turkija, Armėnija ir Gruzija.

Energijos kainos ateityje veikiausiai kils toliau dėl, be kita ko, nesiliaujančios augti pasaulinės kuro paklausos ir dėl investicijų, kurių reikia norint išlaikyti ir modernizuoti senstančias ES energetikos sistemas¹⁹. Tačiau energijos vidaus rinka gali užtikrinti, kad būtų investuojama pačiu ekonomiškiausiu būdu ir kad dėl tiekėjų konkurencijos ikimokestinės kainos namų ūkiams ir pramonei būtų ribojamos. Apskaičiuota, kad jau šiandien ES vartotojai galėtų sutaupyti iki 13 mlrd. eurų per metus, jei pasirinktų pigiausią prieinamą elektros energijos tarifą²⁰. Šis potencialas didžia dalimi snaudžia, nes daugelis žmonių iki šiol nežino rinkos sukurtų galimybių arba negali jų iki galo išnaudoti²¹.

Geresnė vartojimo kontrolė taikant išmaniąsias technologijas

Energetikos paslaugos, kurias galėtų teikti nauji dalyviai, ir rinkos paskatos gali padėti vartotojams geriau valdyti sąskaitas, nes sudarytų sąlygas naudoti energiją ekonomiškiau ir lengviau patiems gamintis energiją.

Tolesnė technikos raida palaikys tą tendenciją. Pažangiosios skaitiklių sistemos gali sudaryti geresnes sąlygas vartotojams patiems gamintis nedidelius energijos kiekius (mikrogamybą) ir sumažinti namų ūkio energijos sąnaudas. Be to, pažangiosios skaitiklių sistemos teikia galimybę pagal rinkos kainos svyravimus reguliuoti elektros suvartojimą realiu laiku. Įrodyta, kad tai sumažintų namų ūkių energijos sąnaudas 13 %, o automatizavus buitinius prietaisus sutaupyti būtų galima dar daugiau²².

Rinkai vystytis ta linkme padės naujoji Energijos naudojimo efektyvumo direktyva, kurioje yra nuostatų dėl paskirstytosios gamybos ir reagavimo į paklausą.²³ Bendradarbiavimas gamybos įrenginių, ypač jėgainių ir telekomunikacijos įrenginių, srityje gali užtikrinti su tuo susijusių investicijų ekonomiškumą.²⁴

Konkurencijos didinimas gerinant prieigą prie perdavimo tinklų

Negana turėti perdavimo tinklus, ne mažiau svarbu užtikrinti galimybę visiems rinkoms dalyviams jais naudotis. Tokią išvadą 2007 m. priėjo Komisija, atlikusi energijos rinkų veikimo sektorinį tyrimą.²⁵

Atvirų ir nediskriminacinių galimybių naudotis perdavimo infrastruktūra stoka sutrukdė naujiems rinkos dalyviams konkuruoti rinkoje vienodomis sąlygomis. ES taisyklės įpareigoja valstybes nares atskirti perdavimo ir tiekimo verslą.²⁶ Atsirado naujas pramonės sektorius, kuris užsiima tik perdavimo veikla ir kurio poveikis vis mažiau ribojamas valstybės sienų. Europiniams perdavimo sistemų operatorių tinklams (ENTSO-E ir ENTSG) ir Energetikos

¹⁹ Žr. Komisijos komunikatą „Energetikos veiksmų planas iki 2050 m.“, p. 2, 5, 6 ir 7. Energetikos sistemos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas būtų ne brangesnis nei toliau tęsti dabartinę politiką.

²⁰ „Mažmeninių elektros energijos rinkų tyrimas“

²¹ Visoje ES vartotojų informuotumas yra prastas: vos vienas iš trijų vartotojų lygina pasiūlą (žr. „Mažmeninių elektros energijos rinkų tyrimą“).

²² Vaasaett tyrimas, „Empower Demand“, <http://www.esmig.eu/press/filestor/empower-demand-report.pdf>

²³ COM(2011) 370.

²⁴ DG CNECT viešosios konsultacijos http://ec.europa.eu/information_society/policy/doc/library/public_consult/cost_reduction_hsi?cost_reduction.pdf.

²⁵ COM(2006) 851 final.

²⁶ Iki šiol Komisija yra gavusi daugiau nei 40 perdavimo sistemų operatorių (PSO) 13-oje valstybių narių sertifikavimo sprendimų projektus, o iš viso sertifikuoti reikia 99 PSO. 18 iš tų PSO turi būti sertifikuoti kaip PSO, kurių nuosavybė atskirta.

reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrai (ACER) tenka svarbus vaidmuo užtikrinant, kad egzistuojanti infrastruktūra būtų naudojama efektyviau ir kad nauja infrastruktūra būtų planuojama ir plėtojama optimaliai, orientuojantis ne į bendrovės, o į Europos perspektyvą ir naudojant geriausias sukurtas technologijas. Ir toliau reikės užtikrinti griežtą nuosavybės atskyrimo ir konkurencijos taisyklių vykdymą, kad visoje ES būtų galima realiai naudotis perdavimo infrastruktūra.

Efektyvesnis tinklų naudojimas ir plėtra

Tinklų eksploatavimo efektyvumas galėtų išaugti, jei visai Europai būtų taikomos techninės taisyklės (privalomosios gairės ir kodeksai). Tiekėjams ir naudotojams turėtų būti pagerintos galimybės naudotis infrastruktūra ir prekiauti su kitomis valstybėmis narėmis pasinaudoti mažesnėmis sandorių kainomis. Prieigos prie dujotiekių kliūtis galėtų pašalinti naujos perkrovų valdymo taisyklės ir skaidrus dujotiekių pajėgumų paskirstymas. Elektros sektoriuje naujos techninės taisyklės, kaip antai dėl tarptautinių balansavimo rinkų ir dėl likvidžių dienos rinkų²⁷, turėtų, derinant su pažangiaisiais elektros energijos tinklais, padėti patobulinti sistemos lankstumą, didelio masto atsinaujinančių išteklių elektros energijos integravimą ir reagavimo į paklausą išteklių taikymą kartu su gamyba. Tai sudarys sąlygas atsinaujinančių išteklių energijos gamintojams visapusiškai dalyvauti ištis konkurencinėje rinkoje ir palaipsniui priimti tokią pat atsakomybę kaip ir tradiciniais būdais elektros energiją gaminančios įmonės, įskaitant dėl balansavimo.

3. KAIP GERIAUSIAI IŠNAUDOTI ENERGIJOS VIDAUS RINKĄ

Nors sklandžiai veikiančios energijos vidaus rinkos nauda vis labiau ryškėja, esama uždavinių, kuriuos reikia skubiai spręsti norint, kad energijos vidaus rinka būtų baigta kurti iki 2014 m. Nesiėmus veiksmų perėjimas prie tvarių, novatoriškų, mažai anglies dioksido išmetančių ir energiją efektyviai naudojančių sistemų iki 2020 m. gali strigti, o skubiai reikalingos investicijos gali nebūti užtikrintos už mažiausią įmanomą kainą arba visiškai neįvykdytos.

3.1. Uždavinys – užtikrinti vykdymą

3.1.1. Trečiojo energetikos paketo įgyvendinimas

Energijos vidaus rinkos struktūra yra aiški. Ji išdėstyta Trečiajame energetikos pakete²⁸ ir papildomuose teisės aktuose²⁹. Pamatas paklotas, tačiau norint, kad energijos vidaus rinka veiktų, teisės aktus reikia veiksmingai įgyvendinti.³⁰ Delsimas įgyvendinant daro neigiamą poveikį visiems dalyviams, todėl nėra priimtinas nei rinkos atvėrimą reglamentuojančių

²⁷ Dienos ir balansavimo rinkos sudaro sąlygas rinkos dalyviams, įskaitant vartotojus, pritaikyti savo gamybą ir vartojimą pagal kintančias aplinkybes, ypač pagal kainų kitimą. Likvidžios dienos rinkos reikalingos tam, kad būtų sudarytos sąlygos suderinti paklausos ir pasiūlos tvarkaraščius kiekvieną valandą – tai dar nėra pasiekta visoje Europoje. Tarptautinės balansavimo rinkos padės išvengti nebūtinų išlaidų, susijusių su grynai nacionaliniu balansavimo paslaugų viešuoju pirkimu. Taikant tokią tvarką pasiūla atitiks pasiūlą visą parą tarptautiniu mastu.

²⁸ Direktyvos 2009/72/EB, 2009/73/EB ir Reglamentai (EB) Nr. 713/2009, 714/2009 ir 715/2009.

²⁹ Ypač Reglamente Nr. 994/2010 dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 2004/67/EB, ir siūlomame reglamente dėl Europos energetikos infrastruktūros gairių.

³⁰ Komisijos politika įgyvendinant Trečiąjį energetikos paketą yra išsamiai pateikta Komunikate „Geresnė bendrosios rinkos valdysena“, COM(2012) 259 final. Darydama nuorodą į tą komunikatą 2012 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba paragino valstybes nares skubiai imtis priemonių. Tolesnių tos politikos veiksmų bus imamasi, *inter alia*, vykstant Europos semestro procesui.

nuostatų, nei veiksmingą įgyvendinimo užtikrinimą bei vartotojų apsaugą numatančių nuostatų įgyvendinimo atidėliojimas.

Komisija pirmenybės tvarka vykdo tų valstybių narių, kurios dar neperkėlė Trečiojo energijos teisės aktų rinkinio direktyvų iki galo arba perkėlė jas netinkamai, pažeidimo nagrinėjimo procedūras.³¹ Komisija ketina nuolat skelbti naujausią informaciją apie energijos vidaus rinkos teisės aktų įgyvendinimo eigą atskirose valstybėse narėse ir apie pažeidimo nagrinėjimo procedūras.

Remiama CEER, Komisija padės valstybėms narėms keistis geriausia patirtimi dėl pagrindinių su vartotojais susijusių klausimų, įskaitant dėl kainų palyginimo priemonių, skaidraus apmokestinimo ir sąskaitų parengimo, taip pat pažeidžiamų vartotojų sąvokos suformulavimo.

Nacionalinės energijos reguliavimo institucijos yra raginamos skleisti informaciją vartotojams. Iki 2012 m. pabaigos Komisija pradės teikti informaciją internetu apie energijos vartotojų teises, apie vartotojams skirtus informacijos šaltinius ir apsaugą kiekvienos valstybės narės energijos rinkose.

3.1.2. Vienodų sąlygų užtikrinimas

Energijos reguliavimo ir konkurencijos institucijos ES ir nacionaliniu lygmeniu turi ryžtingai veikti, kad rinkoje užtikrintų vienodą požiūrį į visas įmones ir kad joms būtų sukurtos ir išlaikytos vienodos sąlygos³². Komisija aktyviai užtikrins konkurencijos taisyklių vykdymą.

Tai ypač svarbu ten, kur istorinių operatorių tradiciškai turimi pranašumai trukdo įžengti į rinką naujiems dalyviams. Komisija toliau užtikrins antimonopolinių ir valstybės pagalbos taisyklių vykdymą energijos sektoriuje, kad įmonių ar viešųjų institucijų veiksmais nebūtų atkurtos rinką galinčios iškraipyti konkurencijos kliūtys, kurios buvo pašalintos reguliavimo priemonėmis.

Komisija reikalauja viešųjų institucijų užtikrinti, kad koncesijos (pavyzdžiui, hidroenergijos gamybos įrenginių, saugojimo įrenginių ar skirstomųjų tinklų eksploatavimo) būtų skiriamos griežtai laikantis Sutarties principų ir ES antrinės teisės aktų. Tinkamiausias būdas būtų surengti nediskriminacinį tų koncesijų konkursą taikant atviras priemones, kaip antai aukcionus. Komisija ketina įvertinti, ar galiojančios reguliavimo priemonės yra tinkamos tam tikslui pasiekti.

Svarbu, kad vienodos sąlygos būtų sudarytas ES ir užsienio bendrovėms. Vidaus rinkos taisyklės ir prekyba likvidžioje energijos biržose atveria ES energijos rinką operatoriams iš trečiųjų šalių. Šie trečiųjų šalių operatoriai, įsisteigę Europos Sąjungoje, turi tokias pat teises

³¹ Žr. TDD1, 4 dalį. Nuo 2011 m. rugsėjo mėn. Komisija pradėjo 19 pažeidimo nagrinėjimo procedūrų dėl Direktyvos 2009/72/EB neperkėlimo ir 19 pažeidimo nagrinėjimo procedūrų dėl Direktyvos 2009/73/EB neperkėlimo. 2012 m. spalio 24 d. buvo nutraukta tik 12 procedūrų, o kitos tęsiamos. Tai nepažeidžia Komisijos teisės ateityje nagrinėti kai kurių nuostatų perkėlimo pažeidimus, jei būtų nustatyta trūkumų, pavyzdžiui, po atitikties patikrinimo (visi pranešimai apie nacionalines perkėlimo priemones yra tikrinami, kad būtų įsitikinta jų atitiktimi ES teisei).

³² Įsitikinta, kad konkurencijos teisės vykdymo užtikrinimas padeda suvienodinti sąlygas energijos gamybos sektoriuje, pavyzdžiui, antimonopolinė byla prieš *E.On* (2008 m.), *GDF Suez/International Power* susijungimo byla (2011 m.), ir dujų sektoriuje, pavyzdžiui, *RWE* (2009 m.) ir *ENI* (2010 m.) bylos.

ir pareigas kaip europiniai operatoriai. Europos rinka, kurioje nėra importo apribojimų ir dujų bei elektros energijos importo mokesčių, yra viena atviriausių rinkų pasaulyje ir geras pavyzdys siekiant toliau gerinti prekybos energija sąlygas visame pasaulyje. ES prekybos politika siekiama užtikrinti, kad ES bendrovės galėtų vienodomis sąlygomis konkuruoti anapus ES, konkurentų nacionalinėse rinkose. Energijos vidaus rinka, kurioje yra 500 mln. vartotojų, suteikia ES ir jos bendrovėms svario tarptautinėje prekyboje.

3.1.3. Atotrūkio tarp valstybių narių šalinimas

Norint, kad ES taptų bendra elektros energijos ir dujų rinka, negalima nuošaly palikti nė vieno regiono ar valstybės narės. Šiuo metu skirtingose šalyse energijos rinka ekonominiu požiūriu vystosi labai įvairiai³³, pavyzdžiui, jei lygintume dujų rinkas ES šiaurės vakarinėse dalyse ir ES rytinėje dalyje.

Komisija ir ACER turi skatinti regionines iniciatyvas, kad jos svariai prisidėtų šalinant atotrūkį. Regioninės iniciatyvos turėtų padėti sukurti papildomus regioninius dujų centrus ir energijos biržas, taip pat įgyvendinti planinį rodiklį – Europos Sąjungoje kuo greičiau visiškai susieti elektros energijos rinkas³⁴.

Tačiau valstybėse narėse, kur tėra vienas tiekėjas ir jokių tinklų jungčių su kitais tiekėjais, regioninių rinkos sistemų įgyvendinimas atneštų mažai naudos. Komisija yra pasirengusi toms valstybėms narėms padėti mažinti atotrūkį. Tačiau tose valstybėse neįvykdžius esminių reformų pažanga nebus įmanoma.

Valstybės narės privalo skatinti konkurenciją plėtodamos infrastruktūrą, ypač siekdamos palaikyti tarptautinę veiklą, ir pašalinti įžengimo į rinką kliūtis.

3.2. Su vartotojais susijęs uždavinys – padėti vartotojams pasinaudoti galimybėmis

Griežtas vartotojų apsaugos taisyklių vykdymo užtikrinimas itin svarbus, tačiau jo nepakaks. Norint iki galo išnaudoti vidaus rinkos teikiamas galimybes vartotojams, įskaitant pavienius piliečius ir smulkiuosius verslininkus, turi būti suteikta galimybė aktyviai dalyvauti rinkoje ir jie turi justi tam paskatą.

Šiuo metu MVĮ ir namų ūkiai yra pasyvesni už didelius pramoninius vartotojus ir patiria nuostolių, nes nepasinaudoja kainų skirtumais. Tą iš dalies gali sąlygoti neveiksminga vartotojų apsauga arba skaidrumo ar vartotojams pritaikytos informacijos stoka – menką vartotojų pasitenkinimą³⁵ ir pasitikėjimą lemiantys veiksniai. Tačiau, jei vartotojai nenorės tapti aktyviais rinkos dalyviais, tai nebus plėtojamas paslaugų diversifikavimas ir pridėtinę vertę kuriančios paslaugos.³⁶

³³ Žr. TDD1, 2 ir 3 dalis.

³⁴ Komisijos komunikatas „Regioninių iniciatyvų vaidmuo ateityje“, COM(2010) 721 final.

³⁵ Vartotojai prastai vertina elektros energijos ir dujų rinkas. 2012 m. elektros energijos rinka užėmė 26 vietą iš 30 paslaugų; ypač nepalankiai ji vertinta Pietų Europos šalyse (žemiausiai Bulgarijoje, aukščiausiai Liuksemburge). Dujų rinka užėmė 21 vietą iš 30 paslaugų rinkų (geriausiai vertinta Slovėnijoje, prasčiausiai – Belgijoje). Ir elektros energijos, ir dujų rinkos prastai vertinamos dėl pasirinkimo, palyginamumo, tiekėjų keitimo ir tarifų, ir tai rodytų, kad vartotojai iki galo neišnaudoja rinkos liberalizavimu sudarytų taupymo galimybių. Išsamiau apie rezultatus kiekvienoje valstybėje galima perskaityti TDD1 3 dalyje. Žr. http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/cms_en.htm.

³⁶ Tai pripažino Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK). Remdamasis bendradarbiavimu su pilietinės visuomenės organizacijomis, EESRK skatina informacija pagrįstą ir

3.2.1. *Sąlygų teikti vartotojams įvairias ir novatoriškas paslaugas sudarymas*

Norint pasinaudoti geriausiu pasiūlymu gali tekti pakeisti tiekėją, kad sumažėtų sąskaitos arba pagerėtų paslaugų kokybė, ir pasirinkti kainos formules, pagal kurias apsimoka efektyviai naudoti energiją ar lengviau vykdyti mikrogamybą, ir pan. Konkurencinėse rinkose vartotojams siūloma įvairių pasirinkimų, nes tiekėjai stengiasi prisitaikyti prie vartotojų poreikių ir polinkių. Kai kurie tiekėjai orientuojasi į kainai dėmesingus vartotojus ir konkuruoja mažindami sąnaudas, o kiti grindžia savo pasiūlymą aukšta paslaugos kokybe arba pridėtine verte ir papildomomis paslaugomis ar netgi jungia energijos paslaugas su kitomis paslaugomis, pavyzdžiui, telekomunikacijų.

Laiku diegiant pažangius skaitiklius, kaip numatyta ES teisėje, gali būti paskatinta reagavimo į paklausą ir kitokių novatoriškų ir pažangių paslaugų plėtra. Pavyzdžiui, vartotojams gali būti suteikta galimybė pasinaudoti mažesnėmis kainomis mažos paklausos tarpsniais ir išvengti energijos vartojimo piko tarpsniais. Taip vartotojai gaus daugiau naudos ir dar padidės vartotojų pasirinkimo galimybės. Tokie paslaugų siūlymai priklausys ne tik nuo įmonių gebėjimo atsižvelgti į vartotojų motyvacijos įvairovę ir nuo energijos vartojimo būdų svyruojančius pajėgumus, bet ir nuo to, ar bus diversifikuotų, lanksčių ir (arba) dinamiškų mokėjimo schemų.³⁷

Tačiau šiuo metu kainų reguliavimas daugelyje valstybių narių neskatina tiekėjų siūlyti patrauklių paslaugų³⁸ ir vartotojams pritaiktų bei dinamiškų mokėjimo schemų. Tai neskatina naujų tiekėjų, kurie galėtų mesti iššūkį tradiciniams operatoriams, įžengti į rinką. Kai kurios valstybės narės kelioms ar visoms vartotojų grupėms nustato tokias kainas, kurios yra žemesnės už rinkos sąnaudas. Dėl to gali susidaryti energijos tarifo nuostoliai, kurie tektų energijos bendrovėms ar viešiesiems biudžetams, o tai reikštų didelę išlaidų našą būsimiems energijos vartotojams ar mokesčių mokėtojams. Be to, tokia tvarka neduoda tinkamos paskatos efektyviai naudoti energiją. Akivaizdu, kad tokia padėtis neskatina plėtoti konkurencinės rinkos ir ekonomiškai netvari.

Net jei reguliuojamos kainos sudaro sąlygas padengti veiklos sąnaudas, jos neduoda tinkamų kainų signalų, kurių reikia siekiant užtikrinti veiksmingas investicijas. Investuotojai jas suvokia kaip investicijas stabdančio politinio kišimosi požymį. Kelios valstybės narės³⁹ jau leido elektros ir dujų kainas nustatyti be valstybės kišimosi net ir mažmeniniams vartotojams ir Komisija susitarė su keliomis kitomis valstybėmis⁴⁰ dėl palaipsnio kainų reguliavimo nutraukimo, dauguma valstybių narių ir toliau kuriuo nors būdu kišasi į mažmeninių kainų nustatymą.

Komisija anksčiau yra pradėjusi keletą valstybių narių, kurios reguliuoja kainas pramonės vartotojams, pažeidimo nagrinėjimo procedūrą. Pastarojo meto Europos Teisingumo Teismo

struktūruotą dialogą energijos klausimais pilietinėje visuomenėje ir dialogą tarp organizuotos pilietinės visuomenės ir sprendimus priimančių institucijų.

³⁷ BEUC, „Empowering Consumers through Smart Meters“ („Galių suteikimas vartotojams naudojant pažangius skaitiklius“), p. 23–26, <http://bit.ly/JKn9R7>

³⁸ Tuo iš dalies galima paaiškinti mažą tiekėjų keitimo nuošimtį keliose valstybėse narėse. Išsamiau apie tiekėjų keitimo nuošimtį žr. TDD1 3 dalį.

³⁹ Įskaitant Austriją, Čekiją, Vokietiją, Suomiją, Liuksemburgą, Nyderlandus, Švediją, Slovėniją ir Jungtinę Karalystę.

⁴⁰ Rumunija, Graikija, Portugalija.

sprendime nustatyta, kad kainų reguliavimas gali būti suderinamas su ES teise tik griežtai apibrėžtomis aplinkybėmis⁴¹.

Valstybės narės turėtų siekti liautis reguliavusios elektros ir dujų kainas visiems vartotojams, įskaitant namų ūkius ir MVI, neatsisakydamos universaliųjų paslaugų įsipareigojimo ir veiksmingos pažeidžiamų vartotojų apsaugos. Tiekėjai turėtų aiškiai nurodyti skirtingus sąnaudų elementus galutinėje vartotojams nurodytoje sumoje, kad būtų skatinama priimti informacija pagrįstus sprendimus.

Komisija toliau akcentuos, kad kainų reguliavimo nutraukimo kalendorius yra valstybių narių struktūrinių reformų dalis. Komisija toliau skatins rinka pagrįstą kainodarą mažmeninėse rinkose, įskaitant tų valstybių narių, kurios toliau reguliuoja kainas nesilaikydamos ES teisėje nustatytų sąlygų, pažeidimo nagrinėjimo bylomis.

3.2.2. Tikslinė parama siekiant geriau apsaugoti pažeidžiamus vartotojus

Galutinė energijos kaina vartotojams artimiausiais metais gali toliau kilti ir neigiamai veikti visų pirma tuos vartotojus, kurių ekonominė padėtis prasta. Todėl jie turėtų būti tinkamai apsaugoti. Tačiau subsidijos ir reguliavimas, kuriuo siekiama apskritai sumažinti energijos kainas, paprastai mažina paskatas stengtis energiją naudoti tausiai; jie neapsiriboja tais, kurie labiausiai stokoja, ir gali iškreipti konkurenciją. Parama pažeidžiamiems vartotojams finansinėmis priemonėmis gali būti socialinės politikos dalimi, o parama energijos naudojimo efektyvumui gerinti yra ekonomiškai racional⁴².

Energijos sektoriuje vykstantys pokyčiai gali kelti papildomų sunkumų tam tikriems vartotojams, kurie gali neturėti priemonių ar įgūdžių (raštingumo, galimybės gauti informaciją internetu ar kitomis priemonėmis ir pan.) aktyviai dalyvauti naujoje besiformuojančioje rinkoje ir pasinaudoti pasiūlymų teikiamomis galimybėmis. Tiems vartotojams gali reikėti tolesnės nefinansinio pobūdžio pagalbos; jiems taip pat reikia padėti suprasti savo teises ir atsakomybę.

Faktas, kad esama pažeidžiamų vartotojų, nėra argumentas stabdyti liberalizavimą, tačiau jis atskleidžia, kad tinkama vartotojų, ypač tų, kurių būklė pažeidžiama, apsauga bus vienas iš pagrindinių sėkmingo ES energijos vidaus rinkos sukūrimo veiksmų.

Valstybės narės turėtų teikti tikslinę paramą pažeidžiamiems vartotojams, siekdamas spręsti jų ekonominio pažeidžiamumo problemą ir padėti jiems priimti informacija pagrįstus sprendimus vis sudėtingesnėse mažmeninėse rinkose. Komisija remtų valstybių narių pastangas apibrėžti vartotojų pažeidžiamumo sąvoką ir nustatyti jo priežastis teikdama rekomendacijas ir sudarydama sąlygas keistis geriausia praktika.

Spręsdamos vartotojų pažeidžiamumo ir energetinio skurdo problematiką valstybės narės turėtų pabrėžti efektyvesnio energijos naudojimo svarbą.

⁴¹ Byla C-265/08 *Federutility* ir kiti prieš *Autorità per l'energia elettrica e il gas*.

⁴² 2011 m. birželio 22 d. Komisija pasiūlė naują direktyvą, kuri paskatintų valstybes nares efektyviau naudoti energiją visoje energijos grandinėje – nuo energijos transformavimo ir paskirstymo iki jos galutinio vartojimo. 2012 m. spalio 4 d. Taryba parėmė politinį susitarimą dėl Energijos naudojimo efektyvumo direktyvos. 2012 m. rugsėjo 11 d. Europos Parlamentas balsavimu pritarė tokiam susitarimui.

3.3. Pereinamojo laikotarpio uždavinys – pritaikyti Europos energetikos sistemas ateičiai

Mūsų energetikos sistemos yra ankstyvajame didelių permainų etape. Reikia didžiulių investicijų, kad būtų pakeistos senstančios ES sistemos, sumažinta jų priklausomybė nuo iškastinio kuro, pagerintas jų energijos naudojimo efektyvumas ir padidintas tiekimo saugumas. ES remia tas investicijas įvairiomis priemonėmis, kaip antai Europos energetikos programa ekonomikai gaivinti, būsima Europos infrastruktūros tinklų priemonė, ES sanglaudos politika⁴³ ir „Horizontu 2020“⁴⁴. Investicijos vykdomos⁴⁵, tačiau norėdami pasiekti savo tikslus turime paspartinti jų tempą.

Energijos vidaus rinka gali padėti Europos Sąjungai įgyvendinti permainas: sklandžiai veikiančios rinkos skatina ir remia sisteminių pokyčių daug efektyviau ir pigiau nei bet koks centrinis planavimas ar vien subsidijomis skatinamas pertvarkymas. Tačiau sisteminis pokytis neįvyks, jei nebus tinkamai integruotos modernios infrastruktūros.

3.3.1. Rinkai reikia leisti skatinti tinkamas investicijas

Iki liberalizavimo vertikalios integruotos nacionalinės energetikos bendrovės kontroliavo visą sistemą nuo gamybos iki vartojimo. Plėtojantis konkurencinei rinkai su daugeliu gamintojų ir atsietais tinklų operatoriais, nė vienas subjektas negali pats vienas užtikrinti elektros energetikos sistemos patikimumo. Rinkos dalyviai tarpusavyje susiję. Integruojant daugiau vėjo ir saulės energijos⁴⁶, pasiūla ir paklausa tampa dar įvairesnės ir uždavinys visą laiką išlaikyti pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą tampa sudėtingesnis – bent jau iki tol, kol pagerės reagavimas į paklausą ir saugojimo galimybės.

Tačiau tuos elektros energetikos sistemai kylančius uždavinius būtų galima išspręsti, jei teisinėje bazėje būtų aiškiai apibrėžti skirtingų dalyvių, prisidedančių tiekiant elektros energiją galutiniams vartotojams, kaip antai gamintojų, tinklų operatorių, reagavimo į paklausą paslaugos teikėjų, elektros energijos tiekėjų ir vartotojų, vaidmuo. Už pasiūlos ir paklausos lankstumą gali ir turėtų būti atlyginta remiantis rinka pagrįstais kainų signalais (trumpalaikiais, vidutinės trukmės ir ilgalaikiais), kad būtų skatinama energiją gaminti ir naudoti tausiai. Šiuo aspektu reguliavimą papildys antimonopolinių taisyklių vykdymo užtikrinimas. Reikėtų vengti viešųjų institucijų įsikišimo, kuris atgraso nuo privačių investicijų ir kelia grėsmę vidaus rinkai.

Lankstumas

Kai rinkai sudaromos sąlygos veikti, ji visada nurodys ekonominę galios vertę kiekvieną laiko atkarpą. Staiga pradėjus tiekti daugiau energijos, pavyzdžiui, kai jos daug gaunama iš vėjo ir saulės, kainos bus žemos, o kai energijos stinga, jos bus aukštesnės.

⁴³ Su planuojamais 11 mlrd. EUR asignavimais, kurie numatyti 2007–2013 m. laikotarpiui. Be to, 2014–2020 m. Komisija pasiūlė didelę dalį ES sanglaudos politikos pastangų nukreipti į atsinaujinančiąją energiją ir energijos naudojimo efektyvumo didinimą, įskaitant pažangiuosius tinklus, taip pat didelį dėmesį skirti MTTP ir inovacijoms. Valstybės narės ir regionai turi užtikrinti, kad tas finansavimas papildytų privačias investicijas, ir privačios investicijos būtų atsvertos, o ne išstumtos.

⁴⁴ Skirta aiškiai tikslinei MTTP paramai.

⁴⁵ Žr. Tarnybų darbinį dokumentą „Investavimo į energetikos infrastruktūrą projektai“, toliau – TDD2.

⁴⁶ Energijos veiksmų plane parodyta, kad 2050 m. perspektyvoje atsinaujinančių išteklių energija taps ES energetikos sistemos pagrindu ir jau iki 2030 m. sudarys labai didelę gaminamos elektros energijos dalį.

Tokie dinamiški kainų signalai būtini siekiant paskatinti vartotojus ir reagavimo į paklausą paslaugų tiekėjus sumažinti vartojimą didžiausios paklausos tarpsniais. Elektros energijos sektoriuje kainų pokyčiai tradiciškai mažai veikdavo paklausos mastą. Tačiau pradėjus kurti pažangiuosius tinklus ir diegti pažangius skaitiklius, būtų galima realiai išnaudoti pavienių vartotojų ir agregatorių paklausos lankstumo potencialą.

Kainų signalai ne mažiau reikšmingi skatinant pasiūlos lankstumą, kuris galiotų ir saugojimui, ir gamybos pajėgumams, kurie gali būti sparčiai padidinti arba sumažinti. Kartu su stipresne ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema⁴⁷, rinka gali ateityje paskatinti optimaliausias investicijas ir užtikrinti mūsų elektros energijos sistemų kokybę.

Politikos formuotojai ir vartotojai gali nerimauti dėl kainų nevienodumo. Susiejus valstybių narių rinkas tarpusavyje, grėsmė sumažėtų, nes mažiau tikėtina, kad vienu metu visos šalyse vyks vienodi svyravimai. Padidėjęs reagavimas į paklausą ir lanksti gamyba bei saugojimas padės sušvelninti pikus. Nėra įrodymų, kad labiau svyruojančios trumpo laikotarpio rinkos reiškia didesnes vidutines kainas, ypač jei esama nuolatinio atsarginės gamybos.

Nuo trumpo laikotarpio kainų svyravimo rizikos tiekėjai galės apsidrausti ilgesnio laikotarpio išankstinių sandorių rinkose. Mažmenininkams atsiras galimybė pasiūlyti novatoriškus mokėjimo planus tiems vartotojams, kurie suinteresuoti lanksčios pasiūlos sutartimis, sudarančiomis sąlygas sumažinti energijos sąnaudas taikant pažangias skaitiklių sistemas ir prietaisus ir daugiau vartojant tais tarpsniais, kai kainos kritusios.

Trumpai tariant, tinkamai veikiančios ilgo laikotarpio ir trumpo laikotarpio didmeninės rinkos (ypač išvakarių dienos, tos pačios dienos, balansavimo ir pagalbinių paslaugų rinkos), kurios atspindi ekonominę galios vertę kiekvienu laiko tarpsniu kiekvienoje vietovėje, gali nukreipti investicijas ten, kur pastarosios būtų veiksmingiausios.

Komisija pirmenybės tvarka:

- rengdama tinklo kodeksus užtikrins tolesnę sklandžiai veikiančių tarptautinių didmeninių rinkų plėtrą visais laiko tarpsniais⁴⁸. Komisija tikisi ACER, europinių perdavimo sistemų operatorių tinklų (EPSOT), Europos Parlamento ir valstybių narių paramos užtikrinant tinklo kodeksų parengimą pagal planą⁴⁹. Tuose kodeksuose bus nustatytos bendros taisyklės, kurios sudarytų sąlygas tinklų operatoriams, gamybos įmonėms, tiekėjams ir vartotojams efektyviau veikti rinkoje.
- padės spartinti saugojimo ir lanksčios gamybos integravimą, pavyzdžiui, sprendama likusius reguliavimo klausimus pagal Europos balansavimo rinkos tinklo kodeksą. Komisija svarstys, ar steigti koordinavimo iniciatyvą, kuri padėtų spręsti kylančius reguliavimo ir techninius klausimus. Jos rengiamame komunikate dėl energetikos technologijų ir inovacijų bus analizuojama, kaip, siekiant klimato ir energetikos tikslų, technologijų (įskaitant saugojimo technologijų ir mikrogamybos) plėtra galėtų europiniu lygmeniu sietis su rinkos raida.

Tobulinant valstybės įsikišimą bus siekiama mažinti anglies kiekį energijos rūšių derinyje

⁴⁷ Direktyva 2003/87/EB su pakeitimais, padarytais Direktyvomis 2008/101/EB ir 2009/29/EB

⁴⁸ Žr. 2.2 punktą apie efektyvesnį tinklų naudojimą ir plėtrą.

⁴⁹ 2012 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas 2012/413/ES dėl metinių prioritetų sąrašų, kuriais remiantis rengiami tinklo kodeksai ir 2013 metų gairės, sudarymo.

Siekiant mažiausiomis sąnaudomis įgyvendinti sutartus šiltnamio dujų išmetimo mažinimo tikslus buvo sukurta ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema – rinka pagrįsta priemonė, kuria nustatyta vienoda europinė anglies junginių išlakų kaina. Nuo 2013 m. anglies dioksido rinkos modelis įgis visas europinio modelio savybes ir dėl to energijos vidaus rinkoje bus lengviau sudaryti sąlygas pereiti prie tvarių, nuo iškastinio kuro mažai priklausomų ir efektyvių energetikos sistemų, nes investicijos į mažo anglies dioksido kiekio technologijas⁵⁰ taps patraukliomis, o mažai anglies dioksido išskiriantį kurą labiau apsimokės naudoti nei tą, kuris anglies dioksido išskiria daug.

Be to, kad nenutrūktų reikiamų investicijų srautas, sprendžiant nurodytąsias perėjimo problemas reikės tobulinti valstybės paramą.

Šiuo metu valstybės narės taiko įvairias tiesiogines ir netiesiogines valstybės paramos formas ir (arba) vartotojų sąskaitų priedus už įvairius energijos šaltinius. Numatant, kad energijos vidaus rinka bus kuriama taip, kaip aprašyta, ir mažės gamybos išlaidos bei vyks permainos anglies dioksido rinkoje, visi rėmimo mechanizmai turės būti reguliariai persvarstomi.

Pavyzdžiui, atsinaujinančių išteklių rėmimo schemos (ir kai kurios pirmenybinės prieigos prie tinklo privalomosios taisyklės)⁵¹ buvo įdiegtos dėl to, kad rinka nebuvo pakankamai atvira, konvencinės gamybos išorės sąnaudos ne iki galo internalizuojamos, o dauguma atsinaujinančių išteklių technologijų plėtra tebuvo ankstyvajame etape. Rinkos ir technologijos nuo tų laikų pasikeitė.

Komisija parengs rekomendacines gaires dėl geriausios praktikos ir patirties, įgytos taikant atsinaujinančių energijos išteklių rėmimo schemas ir jas reformuojant.⁵²

Tuo siekiama geresnio nacionalinių modelių tarpusavio derėjimo, sykiu apsaugant išlaidų efektyvumo ir laipsniško mažinimo principus, kad būtų išvengta vidaus rinkos susiskaidymo. Kuo schemos efektyvesnės, tuo labiau pinga atsinaujinančių išteklių energija. O kuo labiau jos tarpusavyje dera, tuo lengviau integruoti atsinaujinančių išteklių energiją Europos Sąjungoje ir už jos ribų.

Šiuo metu Komisija persvarsto valstybės pagalbos aplinkos apsaugai gaires, kad jos atspindėtų technologijų panoramos ir ES politikos tikslų energetikos sektoriuje pokyčius sykiu kiek įmanoma mažinant konkurencijos iškreipimą vidaus rinkoje.

Persvarstymu ypač siekiama užtikrinti, kad valstybės pagalbos kontrolė padėtų lengviau teikti pagalbą, kai ši gerai sumodeliuota, tikslinė, kuo mažiau iškreipanti rinką ir kai nėra geresnių alternatyvų (reguliavimo, rinka pagrįstų priemonių). Komisija skatins pirmiausia tuos sprendimus, kurie būtų ekonomiškai efektyviausi ir skatintų tarpvalstybinę integraciją.

Komisija siekia aktyviai prisidėti įgyvendinant G-20 tikslą – šalinti visas aplinkai kenksmingas subsidijas, įskaitant užsilikusią tiesioginę ir netiesioginę paramą iškastiniam kurui.⁵³

⁵⁰ Įskaitant anglies dioksido sugavimą ir saugojimą.

⁵¹ Direktyva 2009/28/EB.

⁵² COM(2012) 271 final.

⁵³ „Efektyvaus išteklių naudojimo Europos plane“, COM (2011) 571 final, numatytas tarpinis tikslas – „iki 2020 m. aplinkai kenksmingos subsidijos [bus] nutrauktos“. 2011 ir 2012 m. metinėse augimo apžvalgose (COM (2011) 11 final, COM (2011) 815 final) taip pat raginama nutraukti aplinkai

Kai kurios valstybės narės nustatė ar planuoja nustatyti atskiras išmokas už rinkai teikiamą galimybę naudotis gamybos pajėgumu, nes nėra tikros, ar rinka, kurioje siūloma tikrai pati energija, užtikrins pakankamas investicijas į gamybą, kad ilguoju laikotarpiu būtų užtikrintas tiekimo saugumas. Tokie pajėgumo mechanizmai yra ilgalaikės priemonės, kurių tikslas – užtikrinti įplaukų srautą (atrinktiems) gamybos vykdytojams ir įpareigoti vartotojus mokėti už teikiamą pajėgumą.⁵⁴

Tačiau Komisija mano, kad jeigu pajėgumo mechanizmai būtų netinkami sumodeliuoti ir (arba) įdiegti per anksti ar be tinkamo koordinavimo ES lygmeniu, jų poveikis gali būti neigiamas. Jei pajėgumų mechanizmais nebūtų tinkamai įvertinamas paklausos mažinimas, jie, užuot palaikę energijos naudojimo efektyvumo ar reagavimo į paklausą sprendimus, gali primesti gamybą pagrįstus sprendimus. Jei juose nebus skiriama bazinė apkrova nuo piko apkrovos, jie gali neužtikrinti pakankamai lankstaus gamybos pajėgumo. Pajėgumo mechanizmai iškreipia ES masto kainos signalą ir veikiausiai palaikys gamybą (aukštesnio lygio, nei būtina energetikos sistemoms subalansuoti) naudojant iškastinio kuro, o ne atsinaujinančius išteklius, kurie nėra tiek kaupiami, ir taip gali prasilenkti su ES tikslais mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir siekti išteklių naudojimo efektyvumo.

Sklandžiai veikiančiose energijos rinkose paskatos investuoti į gamybą ir galios gamybos tiekimo saugumas taip pat priklauso nuo anglies dioksido rinkos raidos. Komisija yra nurodžiusi struktūrinių priemonių, kuriomis būtų galima spręsti ekonominės krizės nulemtą pernelyg didelę apyvartinių taršos leidimų pasiūlos problemą⁵⁵, variantus. Jie padidintų investuotojų užtikrintumą ir sumažintų nacionalinių priemonių poreikį.

Netinkamai suformuoti pajėgumų mechanizmai, užuot užtikrinę adekvačią gamybą ar tiekimo saugumą, veikia duos iškreiptus investavimo signalus. Todėl toks įsikišimas gali trikdyti tarptautinę prekybą ir iškreipti konkurenciją, nes jį taikant nacionalinės rinkos būti užvertos kitur Europos Sąjungoje gaminamai energijai ir taip pat iškreipti gamybos vietos parinkimą vidaus rinkoje. Nacionalinio pobūdžio pajėgumų mechanizmai gali padidinti visų valstybių narių sąnaudas, nes kliudytų tinkamiausiu būdu naudoti gamybą kitose šalyse ir tarpvalstybinį lankstumą.

Komisija mano, kad pajėgumo mechanizmams veikiausiai turėtų būti taikomos ES vidaus rinkos taisyklės, įskaitant valstybės pagalbos kontrolę ir Direktyvą 2009/72/EB.

Valstybės narės turėtų tokių mechanizmų poreikį palyginti su alternatyviais modeliais, kaip antai piko sumažinimo priemonėmis, daugiau importuojant per tinkamas jungtis, gerinant sąlygas pramonės ir mažmeniniams vartotojams aktyviai dalyvauti rinkoje. Net ir tais tarpsniais, kai ima stigtį gamybos pajėgumo, turi būti vykdomi tarpvalstybiniai mainai. Padalijimo procedūros turi būti skaidrios ir nediskriminacinės.

Valstybės narės turėtų visapusiškai išanalizuoti, ar trūksta investicijų į gamybą ir kokia to priežastis. Prieš planuodamos įsikišimą jos turėtų visoms problemoms ieškoti

kenksmingas subsidijas. Įsipareigojimai reformuoti iškastinio kuro subsidijas buvo priimti ir pasauliniu lygmeniu, pavyzdžiui, G-20 posėdyje ir Rio+20 konferencijoje.

⁵⁴ Keliose valstybėse narėse planuojama, kad viešojo įsikišimo forma būsianti ilgalaikių tiekimo saugumo sutartys, kuriose sandorio šalimi bus valstybė arba jos paskirtas subjektas. Pajėgumo mechanizmus reikia skirti nuo trumpojo laikotarpio mechanizmų, kuriais siekiama užtikrinti pasiūlos ir paklausos balanso realiu laiku palaikymą net ir staigių kurios nors pusės svyravimų atveju.

⁵⁵ Žr. Komunikatą „Europos anglies dioksido rinkos padėtis 2012 m.“, COM(2012)652

tarpvalstybinių sprendimų. Bet kokio pajėgumo mechanizmo atveju reikia atsižvelgti į tai, kokį poveikį įsikišimas padarys kaimyninėms valstybėms narėms ir energijos vidaus rinkai. Turi būti išvengta energijos vidaus rinkos susiskaidymo.

Komisija skelbia viešąją konsultaciją dėl elektros energijos tiekimo saugumo, gamybos adekvatumo ir energijos vidaus rinkos.

Pagal konsultacijos rezultatus ir tolesnes diskusijas su valstybėmis narėmis bei suinteresuotosiomis šalimis Komisija galbūt pasiūlys tolesnes priemones.

Siekdamos užtikrinti tiekimo saugumą valstybės narės turi koordinuoti tarpusavio veiksmus, kad pasirengtų reaguoti į staigią krizę ir parengtų ilgalaikius tiekimo saugumo uždavinių sprendimus. Mūsų energetikos sistemoms integruojantis, mums reikės daugiau tarpvalstybinio koordinavimo ir bendradarbiavimo, kad būtų nustatytos grėsmės ir į jas reaguojama, taip pat kad būtų užtikrintas tinkamas atsakas į krizę.

Komisija oficialiai steigia Elektros energijos koordinavimo grupę, kuri įgaliojama sudaryti sąlygas bendradarbiauti elektros energijos tiekimo saugumo klausimais, įskaitant gamybos adekvatumą ir tarpvalstybinių tinklų stabilumą.

3.3.2. Daugiau integravimo, spartesnė modernizacija ir geresnis tinklų naudojimas

Daugiau tinklų siekiant integruoti ES energijos rinkas

Energijos srautui tekėti ten, kur jo reikia, neturėtų trukdyti fizinės kliūtys ties valstybių sienomis. Tai reiškia, *inter alia*, kad reikia spręsti neplanuotų galios srautų (srovės tekėjimo aplinkinėmis linijomis) poveikį tarpvalstybinei rinkos integracijai. Reikia solidžių investicijų į elektros energijos tinklus, kad nutrūktų tam tikrų ES teritorijų izoliacija⁵⁶ ir būtų pasiekti mūsų „Europos 2020“ planiniai rodikliai.

Reikėtų kuo skubiausiai sutrumpinti investicijų įgyvendinimo laikotarpį, kaip pabrėžta siūlomame reglamente, kuriuo steigiama Europos infrastruktūros tinklų priemonė⁵⁷. Jau pradėtas darbas, kuriuo bus nustatyti ateities energetikos tinklai atsižvelgiant į ES aplinkos teisę. 2011 m. spalio mėn. Komisija pateikė reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių pasiūlymą.⁵⁸ Jame nurodoma dvylika prioritetinių koridorių ir sričių, apimančių elektros energijos, dujų perdavimo ir saugojimo, naftos ir anglies dioksido gabenimo tinklus, ir aprašomas dinaminis bendro intereso projektų nustatymas. Komisija pasisakė už leidimų išdavimo procedūrų spartinimą, dėl tarpvalstybinių infrastruktūrų susidariusių sąnaudų paskirstymo gerinimą ir finansavimo rėmimą.

Būtina sparčiai priimti ir įgyvendinti energetikos infrastruktūros teisės aktų rinkinį, kaip pripažino 2011 m. gruodžio 9 d. posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba.

Spartesnis modernizavimas siekiant sukurti pažangiuosius tinklus

Augant poreikiui lanksčiai reaguoti ir efektyviai naudoti energiją, integruoti paskirstytąją gamybą ir užtikrinti vartotojų dalyvavimą rinkoje, reikia koordinuotų veiksmų, kad Europos,

⁵⁶ Žr. 2011 m. vasario mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadas. Visų pirma su Europos Sąjunga turėtų būti sinchronizuotos Baltijos valstybės, kuriose eksploatacija susieta su Rusijos ir Baltarusijos energetikos sistemomis.

⁵⁷ COM(2011) 665.

⁵⁸ COM(2011) 658 final.

regioniniu ir savivaldybių lygmeniu būtų plėtojami pažangieji tinklai. Pažangieji tinklai remiasi skaitmenine infrastruktūra. Komisija pateikė reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių pasiūlymą,⁵⁹ kuriame tarp prioritetų nurodyta, *inter alia*, skaitmeninių paslaugų infrastruktūra. Veiksmingai plėtojant reikėtų panaudoti telekomunikacijos ir energetikos operatorių sinergijas infrastruktūros ir paslaugų lygmeniu; be to, tie subjektai turi bendradarbiauti konkurenciniais principais, kad atsirastų galimybių į rinką patekti naujoms bendrovėms.

Komisija toliau skatins konkurencijai palankų energetikos ir IRT sektorių, įskaitant novatoriškų paslaugų tiekėjų, bendradarbiavimą, kad būtų spartinamas tinklų modernizavimas ir energetikos sektoriaus inovacijos. Valstybių narių prašoma tai skatinti nacionaliniu lygmeniu. Europos standartizavimo organizacijos (CEN/CENELEC/ETSI) turi skubią užduotį – iki 2012 m. pabaigos parengti pirmą pažangiųjų tinklų standartų rinkinį. Komisija skatins tų standartų naudojimą.

Komisijos anksčiau priimtame komunikate dėl pažangiųjų tinklų⁶⁰ raginama sudaryti pramonei būtinas pamatines sąlygas sėkmingai plėtoti technologijas ir gamybos pajėgumus, kad tos investicijos būtų įgyvendintos, ir sukurti integruotos infrastruktūros valdymo viziją⁶¹. Remdamasi valstybių narių geriausia patirtimi ir projektais⁶² Komisija šiuo metu rengia gaires ir naujas priemones, kuriomis būtų toliau skatinamas pažangiųjų skaitiklių sistemų diegimas šį dešimtmetį⁶³, ji stebi šiuo metu Europos Sąjungoje vykdomų pažangiųjų skaitiklių taikymo projektų pažangą ir remia su pažangiaisiais tinklais susijusius perspektyvius MTTP ir bandomuosius projektus⁶⁴.

Komisija toliau remis MTTP inovacijas, kad pažangiųjų tinklų plėtra vyktų sklandžiau. Komisija atnaujins Europos standartizavimo organizacijoms suteiktą standartizavimo įgaliojimą, kad būtų parengtas antras standartų rinkinys, rengs rekomendacines gaires ir nustatys galimus bendro intereso projektus iki 2012 m. pabaigos.

Didesnis reagavimas į paklausą skirstomuosiuose tinkluose

Populiarėjant pažangių skaitiklių sistemoms, mikrogamybos technologijoms, išmaniesiems prietaisams ir namų automatikai, vartotojai turės vis daugiau galimybių reguliuoti energijos paklausą pagal momentinę padėtį energijos rinkose. Tokios reagavimo į paklausą galimybės sudarys sąlygas vartotojams sutaupyti pinigų, o kartu padidinti energetikos sistemų efektyvumą ir stabilumą. Tačiau tuo tikslu reikia, kad valstybės narės, reguliavimo institucijos, perdavimo sistemų operatoriai, skirstymo sistemų operatoriai ir mažmenininkai bendradarbiautų tarpusavyje ir su kitais dalyviais (subjektais, kurie teikia paslaugas naudodamiesi paklausos priemonėmis, IRT bendrovėmis ar sistemos plėtotojais). Tikslas – išplėtoti skaidrias ir lengvai suprantamas reagavimo į paklausą ir duomenų valdymo taisykles ir standartus.

⁵⁹ COM(2011) 657 final.

⁶⁰ COM(2011) 202.

⁶¹ Elektros energijos direktyvoje ir Energijos naudojimo efektyvumo direktyvoje valstybėms narėms nustatyti papildomi tokios sistemos sukūrimo įpareigojimai ir paskatos.

⁶² Remiantis Komisijos komunikatu dėl pramonės politikos COM(2012)582.

⁶³ Europos Sąjungoje pažangiųjų skaitiklių skaičius turi išaugti nuo maždaug 45 mln. šiuo metu iki mažiausiai 240 mln. iki 2020 m., o būtinos metinės investicijos turi išaugti nuo vos daugiau nei 1 mlrd. EUR šiuo metu iki 4–5 mlrd. iki 2015 m. (atsižvelgiant į sąnaudų ir naudos analizę).

⁶⁴ Pavyzdžiui, per Europos pramonės iniciatyvas elektros energijos tinklų srityje ir Europos inovacijų partnerystę „Pažangieji miestai ir bendruomenės“.

Taip pat reikės persvarstyti skirstymo sistemų operatorių vaidmenį. Pirmiausia reikėtų užtikrinti, kad jų vykdoma reguliuojama veikla apimtų tik tas užduotis, kurias geriausiai vykdo natūrali monopolija, ir kad naujos paslaugos, kurias teikti įgalina naujos technologijos, būtų plėtojamos konkurencinėse rinkose. Tokiomis aplinkybėmis taip pat tikslinga apsvarstyti trečiųjų šalių (kaip antai, agregatorių, energijos paslaugų teikėjų ir kitų tinklų sektorių, pavyzdžiui, IRT, telekomunikacijų, elektros inžinerijos) vaidmenį ateityje plėtojant vietinius skirstomuosius tinklus ar energetikos paslaugas.

Komisija per Piliečių energetikos forumą (Londonas) inicijavo diskusiją ir ją tęs toliau, kad būtų apsvarstyti valstybių narių pažangiųjų skaitiklių įdiegimo planai.

Rengiamame komunikate dėl energetikos technologijų Komisija aptars technologinius tolesnės energijos skirstomųjų tinklų raidos aspektus.

Komisija ragina valstybes nares priimti ambicingas pažangiųjų skaitiklių sistemų diegimo strategijas ir užtikrinti, kad jos panašiai atitiktų energijos tiekėjų, skirstytojų ir vartotojų interesus.

Komisija prašo valstybių narių parengti veiksmų planus, kuriuose būtų paašškinta, kaip laikantis Efektyvaus energijos naudojimo direktyvos būtų modernizuojami jų tinklai, tarp kita ko nurodant skirstymo sistemų operatorių taisykles ir pareigas, sinergijas su IRT sektoriumi, reagavimo į paklausą skatinimą ir dinamines kainas.

4. IŠVADA

Atsivėrus rinkai vartotojams atsiveria tikros pasirinkimo galimybės. Rinkos atvėrimas apriboja viešųjų institucijų įsikišimo poreikį ir užkerta kelią netinkamam jų įsikišimui. Siekiant iki 2014 m. pabaigti kurti energijos vidaus rinką, nutraukti kelių ES valstybių narių izoliaciją nuo ES tinklų, įgyvendinti „Europos 2020“ darbotvarkę ir artėti prie 2050 metams numatytos transformuotos energetikos sistemos visus mažiausiai slegiančiomis sąnaudomis reikia nedelsiant spręsti keletą uždavinių. Tų uždavinių sprendimas taip pat sudarys sąlygas vartotojams gauti visą naudą, pašalinti konkurencijos kliūtis ir inovacijoms, ir išvengti Europos energijos tiekimo saugumui ir tvarumui kylančių grėsmių.

Komisija, kiek jai galima pagal turimus įgaliojimus, yra įsipareigojusi pasiekti rezultatų sprendžiant europinio tinklo statybos ir modernizavimo uždavinį, integruojant atsinaujinančių išteklių energiją, mikrogamybą ir pažangiuosius tinklus pagal stabilią teisinę bazę, kurioje būtų numatytos skirtingų proceso dalyvių (tinklų operatorių, gamintojų, tiekėjų, reagavimo į paklausą paslaugų tiekėjų, vartotojų ir reguliavimo įstaigų) vaidmuo.

Siekdama užtikrinti energijos vidaus rinkos sėkmę Komisija pagal šį komunikatą siūlo veiksmų planą, kuris pateikiamas 1 priede. Komisija ragina visas institucijas, valstybes nares ir atitinkamas suinteresuotąsias šalis dirbti kartu, kad siūlomi veiksmai būtų įgyvendinti laikantis siūlomų terminų. 2014 m. Komisija apžvelgs veiksmų plano įgyvendinimo pažangą. Komisija yra pasiryžusi užtikrinti, kad tolesni veiksmai pagal veiksmų planą valstybių narių ir ES lygmeniu būtų tvirtai susieti su Europos semestru, ypač per metinę augimo apžvalgą, bendrosios rinkos integracijos ataskaitą ir konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas.

1 priedas. Europos veiksmų planas

Veiksmas arba priemonė	Dalyvauja	Terminai
Vykdymo užtikrinimas		
1. Trečiojo energetikos teisės aktų rinkinio direktyvų perkėlimas ir to rinkinio reglamentų įgyvendinimas iki galo ir laiku	Valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos, Komisija	2011 m. kovo mėn.
2. Rekomendacinės gairės dėl „pažeidžiamų vartotojų“ sąvokos	Komisija	2013 m.
3. Griežtas energijos vidaus rinkos ir konkurencijos taisyklių taikymas	Komisija, valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos, nacionalinės konkurencijos įstaigos	nuolat
4. Regioninių iniciatyvų ir jų įnašo integruojant energijos vidaus rinką efektyvumo didinimas	Komisija, valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos, ACER	nuolat
5. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai gairių persvarstymas	Komisija	2013 m. pabaiga ir (arba) 2014 m. pradžia
Didinti vartotojams suteikiamas galias ir paramą		
6. Tolesnės pastangos įtraukiant, informuojant ir motyvuojant vartotojus, įskaitant Energijos naudojimo efektyvumo direktyvos įgyvendinimu ir vartotojams skirtą turinio skelbimu internete nurodant atitinkamus vartotojų apsaugos išteklius ir pagrindines energijos vartotojų teises.	Komisija, valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos, vartotojų asociacijos	2013 m. ir (arba) 2014 m.
7. Parama per Piliečių energetikos forumą valstybių narių pastangoms nustatyti mokslinių tyrimų, duomenų rinkimo ir ataskaitų apie energijos mažmenines rinkas sritis.	Komisija, valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos, vartotojų asociacijos	2013 m.
8. Vartotojų informavimo gerinimas, gairių ir geriausios praktikos taikant kainų palyginimo priemones, aiškiai ir skaidriai išrašant sąskaitas ir remiant pažeidžiamus vartotojus nustatymas	Komisija, valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos, vartotojų asociacijos	2013 m.

9. Tikslinė parama pažeidžiamiesiems vartotojams, kad šie galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus, ir reikiama parama, kad jie galėtų patenkinti energijos poreikius konkurencinėse mažmeninėse rinkose	Komisija ir valstybės narės	2013 m.
ES energetikos sistemos pritaikymas ateičiai		
10. Tinklų kodeksų priėmimas ir įgyvendinimas elektros energijos sektoriuje: dėl pajėgumų skyrimo ir perkrovos valdymo taisyklių; dėl ilgesnio laikotarpio (išankstinio) pajėgumo paskyrimo; dėl tinklų sujungimo taisyklių; dėl sistemos eksploatavimo; - dujų sektoriuje: dėl pajėgumų paskirstymo; dėl balansavimo taisyklių, įskaitant su tinklu susijusias paskyrimo procedūros taisykles, disbalanso mokesčių taisykles ir perdavimo sistemos operatorių sistemų eksploatacinio balansavimo taisykles; dėl sąveikumo ir keitimosi duomenimis taisyklių; dėl suderintojo perdavimo tarifo struktūros taisyklių.	ACER, EPSOT, Komisija, valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos	2013 ir (arba) 2014 m.
11. Spartus energetikos infrastruktūros teisės aktų rinkinio priėmimas ir įgyvendinimas	Taryba, Europos Parlamentas, valstybės narės, nacionalinės energijos reguliavimo įstaigos	2012 m. gruodis
12. Pirmo bendro intereso projektų Sąjungos sąrašo priėmimas	Komisija ir valstybės narės	2013 m.
13. Teisinės bazės ir rinkos, skirtų išpopuliarinti pažangius įrenginius, pvz., remiant MTTP, vykdant standartizaciją, ekologinį projektavimą ir energijos naudojimo efektyvumo ženklimą, sukūrimas	Komisija ir suinteresuotosios šalys (ypač Europos standartizavimo organizacijos)	2014 m.
14. Sparčios pažangių tinklų plėtros nacionalinių veiksmų planų parengimas	Valstybės narės ir Komisija	2013 m.

15. Būsimo skirstymo sistemų operatorių vaidmens ir atsakomybės, reagavimo į paklausą, išmaniųjų prietaisų ir namų automatikos, paskirstytosios gamybos ir energijos taupymo prievolės schemų svarstymas	Komisija ir valstybės narės	2013 m.
16. Analizavimas, kaip energijos vidaus rinka galėtų padėti didinti energijos naudojimo efektyvumą	Komisija	2013 m.
17. Analizavimas, kaip technologijų, įskaitant saugojimo technologijų ir mikrogamybos, plėtra galėtų sietis su energijos rinkos raida.	Komisija	2013 m.
Tinkamo valstybės įsikišimo užtikrinimas		
18. Dujų ir elektros energijos kainų reguliavimo panaikinimas neatsisakant universaliųjų paslaugų įsipareigojimo ir veiksmingos pažeidžiamų vartotojų apsaugos	Komisija ir valstybės narės	2009 m. ir vėliau
19. - Investavimo paskatų ir elektros energijos gamybos adekvatumo analizavimas pagal galiojančią europinę teisinę bazę - ir kriterijų, kuriais būtų vertinamas ir užtikrinimas nacionalinių su pajėgumais susijusių iniciatyvų derėjimas su vidaus rinka, rengimas.	Valstybės narės Komisija	2013 m. ir vėliau
20. Rekomendacinių gairių dėl paramos atsinaujinantiems ištekliams schemų priėmimas	Komisija	2013 m. 2 ir (arba) 3 ketvirčiai
21. Oficialus Elektros energijos koordinavimo grupės įsteigimas	Komisija	2012 m. spalio mėn.
22. Aplinkai kenksmingų subsidijų, įskaitant tiesiogines ir netiesiogines iškastinio kuro subsidijas, palaipsnio atsisakymas	Komisija ir valstybės narės	Vėliausiai iki 2020 m.